

EL TEMPS

Les obres d'art reclamades per Aragó podrien continuar al Museu de Lleida.

Ja poden dir missa

El 17 de setembre del 1995 Roma va fer un repartiment salomònic del bisbat de Lleida. El límit provincial partia en dos 800 anys d'història comuna. Les 111 parròquies administrativament aragoneses deixaven de pertànyer a Lleida i s'integraven a la diòcesi de nova creació de Barbastre-Montsó. La Franja perdía un altre vincle amb el seu àmbit natural d'influència cultural, idiomàtica i identitària. Per acabar-ho d'arrodonir, Barbastre reclamava a Lleida les obres d'art del Museu Diocesà originàries d'aquestes parròquies. I ho feia amb la complicitat de Roma. Ara, finalment, serà un jutge qui dirà qui és el propietari legítim de les peces en conflicte.

L'associació Amics del Museu de Lleida ha capgirat completament el llarg litigi per les obres d'art de la Franja de Ponent que reclama Aragó des de fa deu anys. Aquesta entitat ha presentat una demanda civil al jutjat de primera instància número 4 de Lleida. Aquest jutjat l'ha admesa a tràmit i ara el conflicte es troba a la jurisdicció ordinària, en la qual comença un altre partit.

Un tribunal de justícia decidirà qui és el propietari legítim de l'art de la Franja que Aragó reclama al Museu de Lleida.

Fins ara les úniques resolucions que s'havien emès en aquest conflicte eren del Vaticà. Totes han estat favorables a Aragó, que reclama 113 peces d'art del Museu de Lleida que procedeixen de les 111 parròquies de la Franja que es van segregar de la diòcesi lleidatana. Ja l'any 1995 Aragó va reclamar aquest patrimoni, però Lleida no l'hi va donar per diverses raons, entre les quals les següents: 1) Perquè les directives de la Unesco i més normatives internacionals museístiques propugnen que no es disgreguin els museus i no se'n divideixin ni se'n separin els béns artístics. 2) Perquè les 113 peces que reclama Aragó són

catalogades per la Generalitat i, en compliment de la llei de patrimoni, no poden abandonar el territori català si prèviament el govern de la Generalitat no les ha descatalogades una a una i no ha exposat en cada cas els motius de la descatalogació (si no ho fes així, podria incórrer en un delictes de prevaricació). 3) Perquè la propietat de les 113 peces d'art és acreditada al dietari del bisbe Messeguer, que l'any 1893, quan va fundar el museu per evitar que el patrimoni es perdés o es malmetés, va anotar totes les operacions de compra o permuta que va fer. 4) Perquè les peces d'art han passat a ser propietat de Lleida per efecte de la usucapió, una institució jurídica mil·lenària que genera propietat d'un bé moble per la seva tinença pacífica, pública i ininterrompuda durant un període mínim de tres anys. La diòcesi de Lleida ha tingut les 113 peces en aquestes condicions durant un segle.

Salinas s'ha posat nerviós. El jutjat de primera instància número 4 de Lleida es basa precisament en aquesta figura jurídica. La presentació de la demanda ha posat nervioses les autoritats eclesiaístiques fins a límits insospitats. L'assessor jurídic del bisbe de Lleida, Xavier Salinas, va enviar un burofax als Amics del Museu

en què els ordenava que retiessin la demanda civil malgrat que el bisbat no té cap potestat sobre ells, ja que no són una entitat religiosa. El burofax anava signat per Francisco Mata, un jurista aragonès que va assumir la (suposada) defensa del bisbat de Lleida tan bon punt Salinas prescindí de l'equip jurídic que assistia el bisbe emèrit Francesc Xavier Ciuraneta, encapçalat pel doctor Josep Casanova. Salinas no és, de fet, bisbe de Lleida. Ho és de Tortosa. A Lleida és només administrador apostòlic. Cada vegada es té el convenciment més clar que Salinas es troba interinament al capdavant de la diòcesi lleidatana amb l'encàrrec precís de posar fi definitivament a aquest litigi d'acord amb les pretensions aragoneses, tal com és la voluntat del Vaticà. De fet, la successió de Ciuraneta es va ajornant des de fa més d'un any. Algunes fonts diuen que Salinas serà premiat amb una promoció a València, la seva terra, si pot acabar el conflicte tal com ho vol la Santa Seu. La seva decisió de prescindir de l'equip de Josep Casanova i substituir-lo pel de Francisco Mata és molt reveladora. Mata és un reconegut jurista que ha defensat clarament les tesis aragoneses en aquest conflicte. Doctor en dret i membre numerari de l'Acadèmia Aragonesa de la Jurisprudència i la Legislació, Mata va publicar l'any 1999 un estudi jurídic per a aquesta institució en què arribava a la conclusió que Lleida ha desposseït Aragó de les seves obres d'art. En concret, i segons que va publicar el diari *Segre*, Mata anima en el seu estudi les parròquies aragoneses i el govern d'Aragó —encapçalat per Marcel·lí Iglesias, catalanoparlant del petit poble de Bonansa, a la Ribagorça— a “exercitar accions declaratives de domini per la desposseïció de què han estat objecte els seus béns per part del bisbat de Lleida, que pretén fer seves unes obres d'art que, si no demostra el contrari, no ha adquirit ni mitjançant contracte vàlid ni per prescripció adquisitiva al seu favor”. Tot i expressar-se d'una manera tan inequívocament rotunda en un estudi acadèmic a favor dels interessos d'Aragó, Francisco Mata —natural de Binèfar, professor universitari a Barbastre, col·legiat a Osca i amb despatx d'advocat

Un home avançat al seu temps

El bisbe valencià Josep Messeguer va deixar constància escrita de com havia aconseguit les obres d'art el 1893.

En un país civilitzat, un home amb la trajectòria de Josep Messeguer i Costa, bisbe de Lleida entre el 1890 i el 1905, hauria entrat als llibres de text. Ell va ser el fundador del Museu Diocesà de Lleida el 1893. Amb ulls contemporanis, el mèrit potser queda una mica deslluït, però cal tenir en compte que quan Messeguer va dur a terme aquesta empresa, a tot l'estat espanyol només hi havia el Museu Episcopal de Vic, que acabava d'inaugurar el seu bon amic el bisbe Josep Morgades. Messeguer i Morgades, amb gran esforç i dedicació, tracten de complir la recomanació del papa Lleó XIII de vetllar per l'art sacre. A les acaballes del segle XIX sembla que els col·leccionistes sense

gaires escrúpols havien començat a interessar-se per l'art romànic i gòtic. Capellans de bona fe que ignoraven el valor real d'aquestes peces les malvenien i, sovint, acaben travessant l'Atlàntic. Els museus diocesans, neixen, doncs, per salvaguardar el patrimoni de les parròquies. A Josep Messeguer se li gira feina i decideix començar un dietari en què deixa constància de totes les compra-vendes i permutes en què participa, a més d'adjuntar-hi cartes de sacerdots que li demanen que s'emporti “obres que tenim arraconades i que sabem que a vostè li agraden”, en canvi de millors als temples. El sacerdot de Saidí Josep Roger li agraeix per carta els 3.000 rals que el bisbe ha pagat per unes peces que ja no estaven al culte perquè s'havien renovat. N'és només un exemple. Aquest valuós document es considera una prova clau de la legitimitat amb què es va constituir el Museu Diocesà de Lleida. El Vaticà, però, mai no ha volgut estudiar aquest manuscrit que ara l'editorial Pagès publicarà en forma de llibre. La transcripció ha anat a càrrec de dos historiadors de l'art que són bons coneixedors d'aquest llarg litigi: Carme Berlabé i Isidre Puig. Berlabé creu que hom deu aquest llibre al bisbe Messeguer, sobretot perquè un cardenal romà l'acusà d'actuar de mala fe quan va comprar l'art per justificar que donava la raó a Barbastre. “El Vaticà es contradia a ell mateix, perquè després de ser bisbe de Lleida, Roma premia Messeguer fent-lo arquebisbe de Granada.” Lleida sempre l'ha tingut en molt bona consideració. El museu, al cap i a la fi, va ser només una de les fites aconseguides com a bisbe. També és una iniciativa seva això que avui coneixem com l'antic seminari, seu del rectorat de la Universitat de Lleida. També va ser un home clau en la construcció del canal d'Aragó i Catalunya. Sembla que si no arriba a ser pels seus contactes, Madrid mai no hauria donat el vist-i-plau a l'obra. Però, qui era Messeguer? Va néixer a Vallibona el 1843. L'historiador d'aquesta localitat dels Ports Xavier Palomo destaca que pertany a una influent nissaga. “Era nebot de Costa i Borràs, també bisbe, i va ser l'oncle de Lluís López-Dóriga.” Tres generacions que es van significar políticament i que van ser molt influents. “Eren persones de gran cultura, avançades al seu temps.” Cal tenir en compte que, per exemple, sabien idiomes en un moment en què els eclesiàstics amb el llati ja feien. >>

>> “La biblioteca que es conserva a la casa familiar de Vinaròs de Costa i Borràs no sembla la d’un home d’església. Hi ha llibres en què, per exemple, es neguen les teories creacionistes que defensava el catolicisme.”

El 1905 va marxar de Lleida per la porta gran, en ser nomenat arquebisbe de Granada. “Mai no va perdre, però, els lligams amb la seva terra, on encara avui és molt recordat.” Palomo destaca que el carrer principal de Vallibona duu el seu nom. Morí en aquella ciutat andalusa el 1920. Va deixar petjada, tant a Lleida, com a Vinaròs i Vallibona. Avui, un caprici del destí fa que aquestes localitats tinguin un mateix bisbe, Xavier Salinas. Un bisbe que per defensar les tesis del Vaticà ha de fer mans i mànigues per no comprometre la memòria de Messeguer. Sembla que el cercle es tanca.

a Saragossa— exerceix la suposada defensa del bisbat de Lleida i, de fet, el bisbe Salinas el va nomenar únic interlocutor de la diòcesi en aquest litigi quan va prescindir de l’equip del doctor Casanova. El sorprenent burofax que ordenava als Amics del Museu de retirar la demanda civil va ser tramès significativament des de Saragossa.

La demanda civil dels Amics del Museu no sols ha provocat aquest burofax desconcertant. També ha motivat replantejaments del bisbe Salinas, que a partir de la presentació d’aquesta demanda ha començat a parlar de voluntat de diàleg amb la diòcesi de Barbastre per arribar a solucions pactades que podrien incloure l’exposició temporal de les obres a tots dos bisbats i, fins i tot, la reproducció de les peces per exposar-les alhora a Lleida i a Barbastre. Aquesta posició, que ha estat tradicionalment la del govern de la Generalitat, és completament nova en boca de Salinas, que sempre havia parlat de tornar les obres en litigi. I punt. De fet, la Santa Seu ha cridat el

bisbe Salinas i Alfonso Milián, titular de la diòcesi de Barbastre-Montsó, per mirar d’arribar a un acord per tancar el litigi al Vaticà, la qual cosa també representa una novetat per part de la màxima autoritat eclesiàstica, que sempre s’havia limitat a dir que l’art s’havia de tornar a Barbastre —tot i que mai no hi ha estat.

‘In limine litis’. Per què ha posat tan nervioses les autoritats eclesiàstiques la demanda civil presentada pels Amics del Museu? Perquè ha implicat que una autoritat judicial analitzi, per primera vegada, les proves de Lleida que acrediten la seva propietat. Totes les resolucions dictades fins ara per instàncies vaticanes (Signatura Apostòlica i La Rota) s’han redactat *in limine litis* (expressió llatina que significa ‘al començament del procés’), és a dir, sense que s’hagi celebrat cap judici amb les degudes garanties per a la tutela judicial efectiva dels drets fonamentals. Els tribunals espanyols només poden reconèixer i executar sentències dictades per tribunals es-

trangers, entre els quals els vaticans. La jurisdicció canònica ha desestimat unes quantes vegades les pretensions de Lleida en aquest litigi sense analitzar en cap moment les proves aportades per acreditar la propietat de les obres en disputa. Per tant, Lleida no s’ha pogut defensar. Ara sí que ho podrà fer davant la jurisdicció ordinària. Això és el que probablement ha posat nervioses les autoritats eclesiàstiques, i el que ha motivat que comencin a plantejar-se la possibilitat d’arribar a un acord entre bisbats més enllà de la disputa judicial.

La demanda dels Amics del Museu es basa en la figura de la usucupió, és a dir, en els efectes adquisitius que produeix la tinença pacífica, pública i ininterrompuda d’un bé moble durant tres o més anys. Hi ha molts documents que acrediten aquesta tinença pública i pacífica, des d’estudis de la càtedra d’història de la Universitat de Lleida fins a informacions periodístiques de diaris de Lleida i fins i tot d’Aragó. Aquests documents no han estat mai analitzats per la jurisdicció canònica. El bisbe emèrit Francesc Xavier Ciuraneta, en previsió que el seu successor no aportés aquestes proves al jutjat en una eventual demanda civil com la que ara es tramita a Lleida, les va testimoniar en seu notarial a Barcelona, de manera que ara els Amics del Museu, en el supòsit ben probable que Salinas no defensi les peces davant el jutge, podran aportar el material testimoniat al notari.

J. Grau
A. Sàez

Cines Babel
Cines Albatros

CINES Albatros
Fra Lluís Colomer, 4 Acc. · València

Before The Devil Knows You're Dead

de Sidney Lumet

Si presentes aquesta butlleta tindràs el següent preu especial:

Si ets subscriptor d'EL TEMPS:
4,40 € De dilluns a dijous
i 6€ cap de setmana.

(Cal acompanyar el justificant de pagament)

Si ets lector d'EL TEMPS:
5,60€ de dilluns a dijous